

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА У СИСТЕМІ ПРАКТИКООРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

PEDAGOGICAL PRACTICE IN THE SYSTEM OF PRACTICE-ORIENTED TRAINING OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS

У статті розглянуто педагогічну практику як базовий елемент системи практикоорієнтованої підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Зазначено, що в умовах модернізації вищої педагогічної освіти практикоорієнтований підхід виступає провідною стратегією формування професійних компетентностей здобувачів освіти, оскільки забезпечує цілісну єдність теоретичних знань і практичного досвіду. Педагогічна практика у цьому контексті трактується як багатofункціональна форма організації професійної підготовки, що виконує низку важливих функцій: навчальну, адаптаційну, виховну, контрольну та дослідницьку. Кожна з них спрямована на розвиток ключових складових професійної готовності майбутнього вихователя – від оволодіння методикою педагогічної взаємодії до формування здатності до рефлексії та творчого самовираження у педагогічній діяльності.

Зроблено висновок, що ефективна реалізація педагогічної практики можлива лише за наявності наскрізної програми практичної підготовки, яка охоплює всі етапи професійного становлення студента – від навчальної до асистентської практики. Підкреслено роль інтерактивних форм і методів у підвищенні пізнавальної активності здобувачів, зокрема використання квестів, методичних змагань, рефлексивних обговорень, цифрових інструментів звітності. Визначено, що такі підходи сприяють усвідомленню студентами власної професійної позиції, розвитку комунікативних і дослідницьких навичок, формуванню культури педагогічної взаємодії. Особлива увага приділяється ролі викладача-методиста як фасилітатора процесу професійного зростання студентів, наставника й партнера, який сприяє створенню академічної спільноти взаємного навчання.

Підкреслено, що практикоорієнтована педагогічна практика не лише готує здобувачів освіти до самостійної діяльності в закладі дошкільної освіти, але й виступає потужним засобом професійного саморозвитку, формування творчої ініціативи та готовності до впровадження інновацій у педагогічну практику. Вона забезпечує можливість інтегрувати знання, досвід і особистісні якості, перетворюючи навчання на процес професійного становлення. Розкрито умови ефективності організації практики: науково обґрунтований добір баз, інноваційні методи керівництва, використання цифрових технологій, варіативність завдань і розвиток партнерських відносин між студентами, викладачами та педагогічними колективами дошкільних закладів. Зроблено висновок, що педагогічна практика є ключовою ланкою в підготовці компетентного, мобільного, рефлексивного

та творчого вихователя, здатного діяти в умовах сучасного освітнього простору.

Ключові слова: практикоорієнтований підхід, педагогічна практика, професійна підготовка, майбутній вихователь, заклад дошкільної освіти, професійні компетентності, інтерактивні форми навчання.

The article examines pedagogical practice as a fundamental component of the system of practice-oriented training of future preschool teachers. It is emphasized that, under the conditions of modernization of higher pedagogical education, the practice-oriented approach serves as an effective strategy for developing professional competences among students, ensuring an integral connection between theoretical knowledge and real professional activity. Pedagogical practice is interpreted as a multifunctional element of professional training that performs a range of essential functions – educational, adaptive, formative, diagnostic, and research. Each of these functions contributes to the comprehensive development of future educators, ensuring their methodological competence, reflective thinking, and creative potential in professional activities.

The research highlights that the effectiveness of pedagogical practice depends on a well-designed continuous program of practical training that spans all stages of professional formation – from introductory to assistant practice. Special attention is given to interactive and reflective methods of organizing practice, including pedagogical quests, methodological challenges, group discussions, and the use of digital tools for reporting and reflection. These approaches strengthen students' professional motivation, autonomy, teamwork skills, and readiness for innovation in the educational process. The role of the university supervisor (methodologist) is defined as that of a facilitator, mentor, and partner who supports students in professional growth and builds an academic community based on cooperation and co-learning. It is concluded that practice-oriented pedagogical practice not only ensures the acquisition of professional experience but also becomes a means of self-development, creativity, and innovation for future preschool teachers. The study identifies key conditions for effective organization of pedagogical practice – scientifically grounded selection of practice bases, innovative mentoring technologies, the use of IT tools, flexible task design, and partnership between students, university teachers, and preschool staff. Pedagogical practice thus serves as a core element of practice-oriented education, shaping a competent, reflective, and creative preschool teacher capable of professional self-realization in the context of modern educational challenges.

Key words: practice-oriented approach, pedagogical practice, professional training, future preschool teacher, preschool education institution, professional competence, interactive learning methods.

УДК 378.016:373.2.011.3-051
DOI <https://doi.org/10.32782/ip/88.20>
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Горопах Н.М.,
orcid.org/0000-0002-5406-1963
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені професора Т.І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету

Іванова Н.В.,
orcid.org/0000-0003-0922-2171
докт. філос. наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти, декан факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва
Комунального закладу «Луцький педагогічний інститут»
Волинської обласної ради

Поставлення проблеми. У сучасній системі вищої педагогічної освіти практикоорієнтований підхід набуває особливої актуальності як

ефективна стратегія підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти в умовах динамічних освітніх реформ та підвищення вимог до професійної

компетентності. Сутність цього підходу полягає в організації навчального процесу в контексті майбутньої професійної діяльності, забезпечуючи нерозривний зв'язок теорії та практики. Він життєво необхідний для формування у здобувачів освіти не лише ґрунтовних теоретичних знань, а й реальних практичних умінь та навичок, що дозволяє їм вже на етапі навчання набутти готовності до успішного виконання професійних обов'язків вихователя чи іншого фахівця дошкільної освіти, відповідаючи викликам сучасності.

Цінність практикоорієнтованого підходу у тому, що він виходить за рамки традиційного викладання, фокусуючись на діяльній позиції здобувача вищої освіти та активному залученні його до вирішення реальних професійних завдань.

Оскільки вважається, що педагогічна практика у будь-якому випадку має орієнтацію на практичну підготовку здобувача і формування його професійних компетентностей, науковці частіше звертаються до питання, як зробити практикоорієнтованим аудиторне навчання, прагнучи досягнути того, щоб його результатом були не абстрактні знання, а конкретні дії, які студенти можуть відпрацьовувати у змодельованих або реальних умовах. У той же час у організації педагогічної практики також є чимало можливостей, які не до кінця використовуються у цьому сенсі.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Сучасні зарубіжні (З. Мансенідо, Х Гілл, Дж. Картер та інші [10]; С. Стромгольт, Б. Вігінс та Б. Фон дер Меден [12]), а також і вітчизняні (О. Антонова [2]; Л. Нічуговська та Л. Ніколаєнко [7]; В. Кривда [6]) публікації узгоджено розглядають практикоорієнтований підхід як необхідну умову ефективного формування реальних професійних умінь майбутніх педагогів. При цьому йдеться про підготовку фахівця, побудовану навколо реальних професійних завдань і повторюваних «ядрових практиках» (core practices) (С. Муді [11, с.8]), якими насичуються усі види навчальної діяльності здобувачів від лекцій і семінарів до практичних, лабораторних занять та педагогічної практики. Зокрема, щодо практикоорієнтованого підходу до підготовки фахівців дошкільної освіти, її зміст, на думку В. Кривди поєднує як теоретичний блок (лекції, семінари, самостійну та індивідуальну роботу, підготовку курсових робіт тощо), так і практичний (практичні та лабораторні роботи, практичні заняття, участь у різних видах практичної діяльності в закладах дошкільної освіти, навчальну і виробничу практики, виконання дослідних проєктів у межах наукової роботи кафедри, студентського наукового гуртка, участь у зустрічах із стейкхолдерами тощо) [6, с. 122].

Аналіз публікацій, що піднімають питання організації та ефективного керівництва педагогічною практикою здобувачів спеціальності А2 «Дошкільна освіта», свідчить, що науковці та

практики прагнуть як обґрунтувати загальні методичні засади залучення здобувачів до професійної діяльності, так і виокремити особливості реалізації завдань практичної підготовки в умовах тих викликів сьогодення, з якими стикається вища школа України. Зокрема, не викликає сумніву особливе місце педагогічної практики у професійно-практичній підготовці здобувачів вищої освіти, її роль у формуванні спеціальних фахових компетентностей майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти. При цьому педагогічна практика розглядається як спосіб вивчення здобувачами освітнього процесу в закладі дошкільної освіти на основі безпосередньої участі у ньому з метою набуття умінь і навичок, необхідних для майбутньої педагогічної діяльності, закріплення теоретичних знань, навчання застосовувати їх у педагогічній діяльності (К. Демчик [4, с. 246]. Як зазначають Ю. Волинець та В. Вертугіна [3, с. 168], педагогічна практика це не лише важлива частина освітнього процесу, спрямована на безпосереднє поєднання та реалізацію теоретичних знань, отриманих у процесі аудиторного навчання, з практичною діяльністю здобувачів як педагогів ЗДО. У їхньому розгляді педагогічна практика постає як своєрідна лабораторія, у якій кожен практикант має змогу пізнати й розкрити своє універсальне «Я». Вона сприяє усвідомленню власних можливостей і потреб майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти у сфері створення духовних цінностей. При цьому автори наголошують, що сучасне суспільство потребує компетентних педагогів, які не лише володіють ґрунтовними теоретичними знаннями та практичними вміннями, а й здатні до творчої діяльності, самовдосконалення та постійного професійного зростання [3, с. 168].

Головними умовами ефективності педагогічної практики, обґрунтованими у чисельних публікаціях [1; 3; 4; 5, є чітке визначення змісту завдань, які отримують здобувачі на період педагогічної практики, продуманий вибір баз педагогічної практики (ними мають бути заклади дошкільної освіти, відкриті до інновацій, у яких працюють творчі педагоги із досвідом роботи, який вони готові передавати студентам), удосконалення змісту освітніх компонентів ОПП у відповідності до тих змін, які відбуваються у суспільстві і в практичній діяльності закладів дошкільної освіти, відмова від формалізації керівництва практикою [5, с. 237]. Зокрема, щодо останньої з умов цікавими є ідеї, висловлені у статті І. Андросчук, якою було виокремлено й схарактеризовано такі сучасні технології взаємодії керівника практики та здобувача вищої освіти на засадах партнерства, як наставництво, коучинг, баддінг, шедоуінг [1, с. 130-132]. Авторка наголошує, що специфіка кожної технології обумовлює необхідність цільової підготовки як керівників практик, так і здобувачів вищої освіти для їх ефективної

реалізації. Виокремлені технології взаємодії є важливим інструментом для формування компетентностей і програмних результатів навчання, визначених програмою педагогічної практики. Крім того, вони сприяють розвитку навичок співпраці й партнерства, поглибленню самовдосконалення та набуттю професійного досвіду в реальному освітньому процесі. [1]

Значна увага у сучасних дослідженнях надається питанням інноваційних підходів до організації педагогічної практики (В. Сидоренко, В. Кулішов, Н. Торба [8]), упровадження яких важливе у зв'язку обставинами, продиктованими організацією навчання у вищій школі в умовах воєнного стану. Йдеться про дистанційний формат педагогічної практики (В. Кривда [6], онлайн-практику, формування та реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти шляхом самостійного добору ними баз практики (В. Сидоренко [8, с. 4]), використання цифрових інструментів та ІТ-технологій у виконанні завдань педагогічної практики (Т. Стороженко [9]) тощо.

Метою статті є аналіз ролі педагогічної практики у закладах дошкільної освіти у системі практикоорієнтованої підготовки майбутніх вихователів.

Виклад основного матеріалу. Наукові джерела вказують, що практикоорієнтований підхід у навчанні майбутніх вихователів забезпечує формування їхніх фахових компетенцій. Для його впровадження потрібні суттєві зміни у змісті, формах та методах навчання. Головний акцент має зміститися з простого засвоєння інформації та її відтворення на стимулювання студентів до самостійного пізнання, відкриття нових педагогічних знань, постійного творчого пошуку та критичного аналізу реальної педагогічної практики на основі теорії.

Педагогічна практика виступає наріжним каменем практикоорієнтованого підходу у підготовці майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, забезпечуючи системну інтеграцію теоретичної бази та професійної діяльності. З огляду на це, можемо виокремити її основні функції, які охоплюють усі ключові аспекти становлення фахівця, від формування конкретних професійних навичок до розвитку особистісної та професійної зрілості, завдяки чому педагогічна практика стає не лише формою контролю знань, а й багатофункціональним інтегратором, що забезпечує перехід від теоретичної підготовки майбутнього фахівця до його повноцінної самостійної професійної діяльності у сфері дошкільної освіти. Зокрема, педагогічна практика як складова системи практикоорієнтованого підходу, повинна реалізовувати такі функції:

1. Навчальна (дидактична) функція, спрямована на конкретизацію та поглиблення теоретичних знань шляхом їх безпосереднього застосування у реальному освітньому процесі закладу дошкільної освіти і забезпечує формування фахових та

методичних компетентностей (планування, організація діяльності, використання сучасних методик) через набуття стійких практичних умінь.

2. Адаптаційна (соціалізаційна) функція сприяє входженню студента в професійне середовище та його соціалізації як майбутнього фахівця. Вона дозволяє ознайомитися з внутрішньою структурою, режимом, етикою та колективною взаємодією ЗДО, сприяючи подоланню психологічного бар'єру та формуванню професійної ідентичності та відповідальності.

3. Виховна (мотиваційна) функція, яка сприяє розвитку професійно значущих особистісних якостей (емпатія, креативність, комунікативність) та педагогічної етики. Практичний досвід підтверджує вибір професії, підвищує внутрішню мотивацію до самовдосконалення та утворює соціальну цінність праці вихователя.

4. Контрольна (діагностична) функція виконує роль об'єктивного верифікатора рівня сформованості професійної готовності майбутнього вихователя. Це дає змогу виявити прогалини у знаннях і навичках, що потребують корекції, а також слугує зворотним зв'язком для закладів вищої освіти щодо ефективності навчальних програм.

5. Дослідницька (творча) функція стимулює самостійну пізнавальну активність практиканта та інноваційний пошук. Студент набуває досвіду аналізу педагогічних явищ, критичної оцінки власної діяльності та апробації нових методичних підходів, що є основою для формування рефлексивної та творчої позиції вихователя.

Ефективність реалізації практикоорієнтованих функцій педагогічної практики зумовлюється насамперед наявністю продуманої наскрізної програми педагогічної практики спеціальності А2 «Дошкільна освіта», яка має чітко визначати зміст, завдання та організаційні умови кожного виду практики, створюючи послідовну траєкторію професійного зростання майбутнього фахівця.

Проаналізуємо поступове ускладнення змісту практичної підготовки бакалавра дошкільної освіти та характеру завдань, які виконують студенти під час різних видів педагогічної практики.

Практична підготовка бакалавра починається з навчальної практики, яка має на меті формування цілісного уявлення про освітній простір сучасного закладу дошкільної освіти та професійну роль вихователя. Існує поширене трактування, згідно з яким навчальна практика є споглядальною формою роботи, головна мета якої – забезпечити студентам-першокурсникам можливість побачити й проаналізувати педагогічну діяльність у реальних умовах ЗДО, а не здійснювати її. Це до деякої міри так і є, однак з позиції практикоорієнтованого підходу до підготовки майбутнього фахівця важливо уже й на цьому етапі подавати завдання таким чином, щоб це вимагало віз практиканта активної,

а, можливо, й творчої участі в освітньому процесі. Традиційне спостереження за діяльністю педагогів доцільно доповнювати інтерактивними завданнями, що стимулюють самопізнання, рефлексію, розвиток професійного інтересу та творчого підходу до організації освітнього процесу. Зокрема, практикантам пропонується здійснити самостійний аналіз елементів розвивального середовища, участь у спільних формах взаємодії з дітьми, створення власного збірника «Цікава педагогіка» тощо. Групові форми виконання завдань сприяють становленню навичок командної взаємодії, які є важливими у професії вихователя.

Невід'ємною складовою навчальної практики є щоденний рефлексивний обмін враженнями та ідеями під керівництвом викладача. Ці обговорення мають виходити за межі звичайної бесіди та можуть бути організовані як інтерактивні формати, наприклад, мозковий штурм, конвертна атака чи метод «ажурної пилки» (Jigsaw). Замість традиційного звіту, студентам пропонується подати підсумковий документ у довільній формі, акцентуючи увагу не стільки на описі спостережених фактів, скільки на особистісному осмисленні професії. Заохочуючи студентів до глибокої саморефлексії, у звіті про навчальну практику варто основний фокус змістити з простої констатації побаченого на відповіді, що стосуються їхнього професійного майбутнього та ідентичності: «Яким я хочу бачити свій власний професійний простір (групу)?», «Що становить ядро моєї майбутньої професійної місії?», «Чим я вже сьогодні цікава для дошкільників?» тощо.

Поступове розширення самостійності здобувачів вищої освіти у практичній професійній діяльності передбачають усі види виробничої практики у закладах дошкільної освіти. Зокрема, на другому та третьому курсах передбачено педагогічну практику в групах дітей раннього та дошкільного віку. При цьому майбутні фахівці виконують функції вихователя дітей раннього (на другому курсі) та дошкільного (на третьому) віку, організовуючи різні види діяльності дітей, спілкування з батьками, участь у святах і розвагах. Перед початком практики студенти проходять «методичний допуск», який передбачає презентацію власних напрацювань: конспектів занять, дидактичних ігор, авторських посібників або методичних знахідок. «Методичний допуск» з точки зору практикоорієнтованого підходу якраз і є тим містком між аудиторним навчанням та практикою. Для підвищення мотивації та розвитку професійної готовності здобувачів презентацію методичного допуску варто проводити інтерактивно, застосовуючи методичні квести, брейн-ринги, ділові ігри тощо або форми, запропоновані самими студентами.

Особливу роль у забезпеченні практикоорієнтованого характеру формування фахових компетентностей здобувачів вищої освіти відіграє

викладач-методист, який виступає не лише консультантом, а й активним учасником освітнього процесу базового закладу дошкільної освіти. Ефективною формою наставництва є «День методиста», коли викладач перебуває на базі практики майже впродовж усього робочого дня і фактично, виконує роль методичного наставника для студентів, забезпечуючи їх комплексним супроводом. Його діяльність включає надання консультацій, фасилітацію обговорень проведених занять (як пробних, так і залікових), а також допомогу у розробці детальних планів роботи на наступний період практики. Не менш цікавими варіантами наставництва є проведення бінарних занять викладача і студента, спільний аналіз та обговорення педагогічних ситуацій, що сприяють формуванню партнерських взаємин і академічного діалогу.

На завершальному етапі підготовки бакалавра дошкільної освіти у змісті виробничої практики в ЗДО посилюється дослідницький аспект діяльності студентів. Вони виконують тривалі індивідуальні або групові завдання: вивчають дитячі колективи, узагальнюють досвід педагогів, розробляють наочні матеріали чи презентують результати власних досліджень.

Підсумкові заходи практики також мають мати творчий і мотиваційний характер: студенти презентують свої досягнення у формі есе, мультимедійних презентацій, коротких фільмів або педагогічних роздумів, що дозволяє усвідомити власний професійний розвиток і значущість обраної професії. На етапі підведення підсумків навчальної та виробничої практики широко застосовуються цифрові інструменти, які значно розширюють можливості творчої презентації здобувачами своїх практичних досягнень, наповнити звітну конференцію за результатами практики емоційною (а отже, й мотиваційною) складовою. Підводячи підсумки практики, слід особливу увагу звернути на звіти тих здобувачів, які з об'єктивних причин проходили практику в самостійно обраних ЗДО, дистанційно або перебуваючи за кордонами України. Зазначимо, що для цих випадків мають бути продумані варіативні завдання, оскільки основні завдання не завжди можливо виконати. Також зазвичай для дистанційної практики передбачаються додаткові форми звіту з використанням можливостей сучасних цифрових інструментів та ІТ-технологій.

Ефективність практикоорієнтованої підготовки майбутніх вихователів значною мірою залежить від правильного добору баз практики. Перевагу слід надавати закладам, відкритим до інновацій, науково-педагогічного партнерства та співпраці з вищою школою, де працюють компетентні наставники, готові підтримувати студентів у професійному зростанні.

Висновки. Практикоорієнтований підхід вимагає зміщення акценту з пасивного засвоєння

інформації на стимулювання самостійного пізнання, творчого пошуку та критичного аналізу реальної педагогічної практики студентами, що є запорукою формування їхніх фахових компетенцій. Особлива роль при цьому належить педагогічній практиці, яка є не лише формою контролю рівня професійної підготовки, а й потужним засобом розвитку компетентностей, творчого мислення, рефлексії та самореалізації майбутніх вихователів. Вона забезпечує реалізацію практикоорієнтованого підходу, формуючи здатність студентів діяти в умовах сучасного освітнього середовища, упроваджувати інновації та будувати партнерські стосунки в педагогічній діяльності. Педагогічна практика виконує роль багатофункціонального інтегратора, реалізуючи п'ять ключових функцій: навчальну (дидактичну), адаптаційну (соціалізаційну), виховну (мотиваційну), контрольну (діагностичну) та дослідницьку (творчу), які охоплюють увесь спектр професійного становлення. Реалізація цих функцій потребує послідовності і ускладнення завдань практики у наскрізній програмі, насичення практики інтерактивними формами та методами виконання завдань практики.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андросук, І. Сучасні технології взаємодії в процесі організації педагогічної практики під час підготовки майбутніх педагогів. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2022. Вип. 60. С. 128–135. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-60-128-135>
2. Антонова О.Є. Практико-орієнтований підхід у формуванні професійної майстерності майбутнього вчителя. *Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання*: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во Рута, 2016. С. 262–285.
3. Волинець, Ю. О., Вертугіна, В. М. Роль педагогічної практики у професійному становленні майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти. *Молодий вчений*, 2020. № 1 (77). С. 166–170.
4. Демчик, К. І. Практико орієнтована підготовка майбутніх вихователів в освітньому середовищі закладу вищої освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка; Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: Міленіум, 2020. Вип. 28, ч. 1, С. 244–254.
5. Колесник А. Г. Організація педагогічної практики студентів у системі дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 21, т. 1. С. 235–238.
6. Кривда, В. Практико-орієнтовані технології підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в умовах дистанційного проходження педагогічної практики. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до професійної діяльності: практичний аспект*: кол. монографія / за ред. А. М. Залізняка. Умань: Візаві, 2024. С. 118–153.
7. Нічуговська, Л., Ніколенко, Л. Практико-орієнтований підхід до розвитку когнітивної мобільності майбутнього педагога спеціальної освіти. *Грані*, 2023 Вип. 26(1). С. 80–88. <https://doi.org/10.15421/172313>
8. Сидоренко, В. В., Кулішов, В. С., Торба, Н. Г. (). Інноваційні підходи до організації видів практик здобувачів вищої освіти в період воєнного стану. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2023. № 5 (1). С. 1–15. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5110>
9. Стороженко Т. В. Елементи цифровізації в організації педагогічної практики майбутніх вихователів. *Global science: prospects and innovations: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (25–27 квітня 2024 р., Ліверпуль, Великобританія)*. – Ліверпуль: Cognum Publishing House, 2024. – С. 289–294. – URL: <https://sci-conf.com.ua/ix-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-global-science-prospects-and-innovations-25-27-04-2024-liverpul-velikobritaniya-arhiv/>
10. Mancenido, Z., Hill, H. C., Garcia Coppersmith, J., Carter, H., Pollard, C., Monschauer, C. Practice-based teacher education pedagogies improve responsiveness: Evidence from a lab experiment. *Annenberg Institute at Brown University*. 2023. (EdWorking Paper No. 23-873). DOI: 10.26300/mm5s-b648. Режим доступу: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED638992.pdf> (дата звернення: 20.10.2025).
11. Moody, S. M., Kuo, L.-J., Eslami, Z. R. Learning to Be Teachers. *Issues in Teacher Education*. 2022. Vol. 31, No. 3. P. 5–23. URL: <https://www.itejournal.org/wp-content/pdfs-issues/fall-2022/05moody%26kuo%26eslami.pdf> (дата звернення: 20.10.2025).
12. Stromholt, S., Wiggins, B., Von der Meiden, B. Practice-based teacher education benefits graduate trainees and their students through inclusive and active teaching methods. *Journal for STEM Education Research*. 2023. Vol. 7, No. 1. P. 29–62. DOI: 10.1007/s41979-023-00109-6. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s41979-023-00109-6> (дата звернення: 20.10.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 19.12.2025